

Concluding the research, we cited the well-known aphorism «it is cheaper to prevent a disease than to treat it», as well as crime – one of the most serious social diseases. It was noted that the issues of development and implementation of relevant draft laws on prevention and prevention of crimes, as the future generalizing law of Ukraine (the above and others) are still relevant today. Which have been repeatedly discussed by the scientific community and whose purpose is the prevention and prevention of crime, the protection of a person, his life and health, honor and dignity, inviolability and security, which are recognized in Ukraine as the highest social value, in accordance with Art. 3 of the Constitution of Ukraine.

Keywords: *crime prevention, crime, law enforcement agencies, counteraction, preventive activity.*

УДК 343.337

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-436-442

Павло ТКАЧЕНКО[©]

аспірант

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

КРИМІНАЛЬНО-ПРОВОА ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКУЮЧИХ ОЗНАК САМОВІЛЬНОГО ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ

Висвітлено актуальні проблеми кваліфікуючих ознак самовільного залишення військової частини або місця служби (ст. 407 Кримінального кодексу України – далі КК України) як змістовного елемента кримінально-правової характеристики злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби. Визначено кваліфікуючі ознаки злочину та його особливості. На підставі аналізу чинного законодавства України акцентовано на визначенні доцільності застосування обтяжуючих обставин до деяких частин злочину. Детально вивчено кваліфікуючу ознаку вчинення злочину в умовах особливого періоду, зокрема як таку, що становить собою обставину, яка обтяжує покарання. Наголошено на необхідності вдосконалення законодавства в частині визначення деяких конструкцій.

Ключові слова: *кваліфікуючі ознаки, кримінально-правова характеристика, військові злочини, злочини проти встановленого порядку проходження військової служби, самовільне залишення військової частини або місця служби, воєнний стан, особливий період.*

Постановка проблеми. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, згідно зі ст. 17 Конституції України, є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави. Організація і порядок діяльності Збройних Сил, усіх інших військових формувань України та правоохоронних органів визначаються законом. Від стану законності та військового правопорядку у Збройних Силах та інших військових формуваннях, що діють відповідно до законодавства України, залежить ефективність виконання покладених на них конче важливих державних завдань. Військові статuti, окремі закони та підзаконні нормативно-правові акти в цілому досить чітко і достатньо повно регламентують усі сфери життя та діяльності Збройних Сил України, інших військових формувань і правоохоронних органів України. На військовослужбовців покладається обов'язок неухильного дотримання Конституції України, законів і підзаконних актів, Військової присяги, наказів командирів (начальників). Усе це багато в чому визначає специфіку та якість функціонування суспільних відносин у сфері несення військової служби, а також особливості й суспільну небезпечність правопорушень, у тому числі й військових злочинів, що на них посягають [1, с. 3].

Злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової

© П. Ткаченко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2378-8895>

paul_dp@ukr.net

служби підривають обороноздатність, ефективність сил та засобів Збройних Сил України, зокрема самовільне залишення військової частини або місця служби вважається одним із найнебезпечніших військових злочинів, оскільки наноситься шкода особовому складу військової частини, підрозділу, завдається шкода бойовому духу, сталому психологічному клімату військового колективу, тягне за собою вчинення інших протиправних дій та інші негативні наслідки.

В умовах особливого періоду та воєнного стану постає нагальна необхідність визначення кваліфікуючих ознак самовільного залишення військової частини або місця служби задля побудови конструктивної кримінально-правової характеристики та надання роз'яснення щодо рівня суспільної небезпечності. З огляду на введений у 2014 році стан особливого періоду та його тривала дія, разом з вищевикладеним спонукає на необхідність дослідження умов особливого періоду як кваліфікуючої ознаки самовільного залишення військової частини або місця служби.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Загалом, кваліфікуючі ознаки кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення або проходження військової служби стали об'єктом досліджень таких авторів, як Г. Андрусів, Г. Анісімов, В. Білоконев, П. Богущкий, В. Бондаєвський, І. Вернидубов, М. Головка, В. Гришук, Ю. Дзюба, С. Дячук, М. Карпенко, М. Колодяжний, М. Мельник, В. Навроцький, М. Панов, Г. Серета, М. Туркот, М. Хавронюк, С. Харитонов, В. Шаблистий, С. Шалгунова, В. Шершенькова, О. Шкута та ін. У працях цих учених розглянуто та досліджено загальні та актуальні кримінально-правові та кримінологічні проблеми військової злочинності. Зокрема, кримінально-правовій характеристиці приділено увагу кожного вченого але уведення особливого періоду, запровадження воєнного стану становлять собою нові виклики сучасності задля дослідження актуальних проблем військової злочинності крізь призму кримінально-правової науки.

Метою статті є дослідження та визначення поняття, змісту та особливостей кваліфікуючих ознак, місце останніх в структурі злочину проти установленого порядку проходження військової служби задля побудови конструктивної кримінально-правової характеристики та надання роз'яснення щодо рівня суспільної небезпечності.

Виклад основного матеріалу. Історія неодноразово показувала, що в часи ведення активних бойових дій у збройних силах істотно зростає кількість злочинів проти порядку проходження військової служби. Така тенденція властива також Збройним Силам України, Національній гвардії України, Державній спеціальній службі транспорту України та іншим військовим формуванням, які утворено відповідно до законів України, в цей непростий час. Треба відмітити, що самовільне залишення військової частини або місця служби – ст. 407 Кримінального кодексу України можна виділити серед інших військових злочинів, як особливо небезпечне. Це пояснюється декількома причинами, зокрема такими:

- під час учинення завдається пряма шкода особовому складу військового формування;
- їх скоєння завдає шкоду бойовому духу інших військовослужбовців;
- заходи, спрямовані на розшук «утікачів», потребують виділення додаткових ресурсів;
- зазначені злочинні діяння часто супроводжуються вчиненням інших, зазвичай насильницьких, злочинів тощо [2, с. 532].

Досліджуючи кримінально-правову характеристику самовільного залишення військової частини або місця служби не можна оминати проблематику кваліфікуючих ознак. Інститут кваліфікуючих ознак є одним із найважливіших елементів та напрямів становлення, розвитку та вдосконалення кримінально-правової доктрини.

Дослідження правової природи кваліфікуючих ознак, їх аналіз і систематизація мають вагомe значення для вдосконалення законотворчої діяльності та правозастосовної практики на сучасному етапі розвитку кримінального законодавства [3, с. 73]. Отже, вивчаючи питання кваліфікуючих ознак самовільного залишення військової частини або місця служби треба надати визначення, що склади злочинів за ступенем їх суспільної небезпечності традиційно поділяють на основні та кваліфікуючі. Основні склади протиправних діянь містять в собі основні ознаки конкретних злочинів і передбачаються у диспозиціях відповідних статей Особливої частини КК України. Водночас під кваліфікованими розуміють склади злочинів, які наділені ознаками, що посилюють відповідальність, тобто окрім ознак основного складу вони також містять ознаки, що

характеризують підвищену суспільну небезпечність діяння порівняно з основним складом. Отже, на думку деяких вчених-правників, кваліфікований склад – це склад злочину з обтяжуючими обставинами (кваліфікуючими ознаками).

Зазвичай, такі склади злочину з обтяжуючими обставинами (кваліфікуючими ознаками) містяться в окремих частинах статей, які передбачаються після ознак основного складу, встановленого у диспозиції статті. На думку багатьох вчених-юристів, важливою особливістю є те, що залежно від конструкції статті та розподілу кваліфікуючих ознак за відповідними частинами статей в кримінально-правовій науці виділяють склади злочинів зі звичайними обтяжуючими ознаками; склади злочинів з особливо обтяжуючими ознаками; склади злочинів з винятково обтяжуючими ознаками; склади злочинів з надзвичайно обтяжуючими ознаками.

Водночас, на нашу думку, кваліфікуючі ознаки – це передбачені законом, притаманні певній частині протиправного діяння, суттєві обставини, які значно відрізняються ступнем суспільної небезпечності від основного складу злочину та впливають на законодавчу оцінку, а разом з цим й міру відповідальності.

Досліджуючи кваліфікуючі ознаки самовільного залишення військової частини або місця служби, треба зауважити, що структура ст. 407 КК України містить в своєму змісті п'ять частин, які суттєво різняться між собою різними правовими елементами. При цьому вчені зазвичай розглядають лише одну частину стосовно її як кваліфікаційної ознаки. Ми вважаємо, що доцільним є дослідження всіх частин військового злочину, які містять кваліфікуючі ознаки, які в свою чергу впливають на ступінь суспільної небезпечності порівняно від основного складу злочину.

Кваліфікуючими ознаками самовільного залишення військової частини або місця служби є вчинення такого в умовах особливого періоду, воєнного стану або в бойовій обстановці. Зважаючи на викладене, вважаємо за необхідне охарактеризувати поняття «воєнний стан», «бойова обстановка» та «особливий період» як такими, що є кваліфікаційними ознаками злочину, передбаченого ч. 4 та 5 ст. 407 КК України.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [4-5]. Зокрема, Закон України «Про оборону» повністю повторює це визначення. Якщо ж звернутися за дефініцією до Конституції України, то можна побачити, що конституцієтворець, окрім поняття «воєнного стану», виділяє ще й поняття «стан війни», що створює проблему в їх диференціації [6, с. 114].

Розглядаючи воєнний стан як кваліфікуючу ознаку злочину, доцільно повернути увагу таким аспектам:

1. Воєнний стан як ознака злочинного діяння повинна бути чітко зазначена у тексті кримінального закону. Здебільшого такі ознаки зазначаються у диспозиціях статей. Тільки у випадку нормативного закріплення ця умова впливає на кваліфікацію.

2. Воєнний стан як кваліфікуюча ознака має імперативний характер. У разі встановлення відповідним органом факту того, що злочин було вчинено саме за умов правового режиму воєнного стану, застосування норми, що встановлює санкцію за це злочинне діяння, є обов'язковим.

3. Вчинення злочину за умов воєнного стану значно впливає на суспільну небезпечність злочину. Здебільшого це тягне за собою більш суворе покарання [6, с. 114].

А. А. Вознюк вважає, що конструкції, які використовують для позначення воєнного чи надзвичайного стану, а також пов'язаних з ними обставин, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення чи призначення покарання, треба уніфікувати з урахуванням насамперед того, що у КК України зазначені обставини існують у двох формах: як обставини, що обтяжують покарання та як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення. Також професор А. Вознюк у своєму дослідженні зазначає виключений перелік обставин, про які йдеться в конструкціях, серед яких воєнний стан та бойова обстановка. Надавши визначення

поняттю «воєнний стан» А. Вознюк зауважив, що з огляду на те, що воєнний стан вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, найбільш близькими до цього стану є збройний конфлікт та бойова обстановка [7, с. 310].

Щодо поняття «бойова обстановка» то треба зауважити, що такою можуть бути наступальні, оборонні, танкові, протиповітряні, повітряні, морські та інші загальновійськові бойові дії, які проявляються в безпосередньому застосуванні сил та засобів, а також військової зброї та техніки щодо військового супротивника або військовим супротивником. Водночас згідно з приміткою до ст. 402 КК України [8] обстановка бою, в якому бере участь військове з'єднання, частина (корабель) або підрозділ, розпочинається і закінчується з наказу про вступ у бій (припинення бою) або з фактичного початку (завершення) бою.

Треба зазначити, що думки українських вчених-правників щодо цього дещо різняться. Наприклад, М. Хавронюк вважає, що бойова обстановка – це певний стан військових з'єднань, частин (кораблів) та (або) підрозділів, за якими вони ведуть погоджені дії з метою знешкодження (розгрому) військового супротивника, оволодіння важливими районами (рубежами) або утримання їх і виконання інших тактичних завдань [9, с. 272].

Водночас М. Панов зазначає, що бойова обстановка – це період знаходження військової частини, підрозділу, окремих військовослужбовців у безпосередньому зіткненні і протиборстві з противником, підготовка чи ведення бою (бойової операції). Бойова обстановка може виникнути як у воєнний, так і мирний час, наприклад, під час відбиття нападу на державний кордон України [10, с. 160].

Зважаючи на вищевикладене, можна визначити, що бойова обстановка, як кваліфікуюча ознака самовільного залишення військової частини або місця служби являє собою сукупність певних об'єктивних обставин та подій соціального, політичного та іншого характеру, що виникають у зв'язку з реалізацією тактичних дій військ під час здійснення ними оборони або нападу та ведення загальновійськового та інших боїв, у вигляді організованих та узгоджених дій зі сторони сил та засобів військових частин, з'єднань, підрозділів з метою відбиття нападу та/або знищення противника, а також виконання інших бойових завдань, що здійснюються в обмеженому місці та часі.

На думку деяких вчених-юристів, термін «воєнний стан» та «бойова обстановка» мають спільні риси, оскільки наявна бойова обстановка є необхідним чинником введення воєнного стану. З іншого боку, є твердження, що вони мають самостійне кримінально-правове значення, тому що не завжди за наявності бойової обстановки чи збройного конфлікту вводиться воєнний стан. Саме тому, на нашу думку, ці поняття не треба ототожнювати у світлі кримінально-правового значення.

Воєнний стан пов'язаний з особливим періодом. У законодавстві України є два визначення терміна «особливий період». Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року особливий період – це період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [11]. Більш детальне визначення цієї категорії міститься у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року, де зазначено, що особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [12].

У своїх наукових дослідженнях А. Ониськів, проаналізувавши законодавчі дефініції, доходить висновку, що поняття «особливий період» та «воєнний стан» тотожні. Вчений зазначає, що між ними існують відношення підпорядкування, тобто відношення між родовим поняттям «особливий період» та поняттям, що виражає один з видів цього роду «воєнний стан». Маються на увазі такі поняття, обсяг одного з яких становить частину

обсягу другого (входить до обсягу другого поняття, але не вичерпує його) [13, с. 188].

Натомість І. Вартилицька та О. Шармар стверджують, що «особливий період» за змістом ширше, ніж поняття «воєнний стан» [14, с. 200]. Тож воєнний стан є складовою частиною особливого періоду, оскільки саме протяжність особливого періоду включає в себе оголошення рішення про мобілізацію, воєнний час та частково відбудовний період після закінчення воєнних дій. При цьому складова особливого періоду закріплена на законодавчому рівні разом з особливостями змісту останнього.

Л. Демидова звертає увагу на те, що особливий період за часом може не збігатися з періодом воєнного стану чи збройного конфлікту або взагалі не бути пов'язаним з останніми [15, с. 87].

Зважаючи на вищевказані позиції вчених, ми підтримуємо законодавчо закріплене трактування особливого періоду. Положеннями чинного законодавства унормовано, що особливий період – це такий період, який настає саме з моменту оголошення рішення про мобілізацію або з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Висновки. Отже, ми вважаємо, що період воєнного стану є найбезпечнішим порівняно зі складовими особливого періоду, а саме періодами мобілізації та відбудовного періоду. Саме тому законодавець чітко розмежує поняття особливого періоду та воєнного стану, крім того, визначаючи вчинення самовільного залишення військової частини або місця служби в умовах особливого періоду менш небезпечним, ніж вчинення його в умовах воєнного стану. Положеннями ч. 4 ст. 407 КК України законодавець затвердив самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин, вчинені в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, та визначивши покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до семи років, а в ч. 5 цієї ж статті викладено самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років. Подібні ситуації врегульовано й у інших кримінально-правових заборонах щодо встановленого порядку несення або проходження військової служби, зокрема ст. ст. 403-405, 408-411, 413, 418-421, 425-426, 426-1, 428, 435 Кримінального кодексу України. В даному випадку простежується диференціація відповідних, визначених законодавцем обставин на умови особливого періоду, крім воєнного стану. Водночас проблематика кваліфікуючих ознак самовільного залишення військової частини або місця служби потребує додаткових наукових досліджень, зокрема в частині більш ширшого визначення поняття «особливий період» з метою побудови конструктивної та деталізованої кримінально-правової характеристики.

Список використаних джерел

1. Анісімов Г. М., Дзюба Ю. П., Касинюк В. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : навч. посібник. / за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2011. 184 с.
2. Касько Т. Ю. Кваліфікуючі ознаки дезертирства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 532–537.
3. Наконечна І. Кваліфікуючі й особливо кваліфікуючі ознаки злочинів за кримінальним законодавством окремих пострадянських держав. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 1. С. 73–79.
4. Бодаєвський В. П. «Воєнний стан», «бойова обстановка» та «час перебування на військовій службі» як особливі обставини чинності кримінального закону щодо військових злочинів у часі. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2013. № 2. С. 180-186.
5. Карпенко М. І., Чередник В. М. Історичні аспекти кримінальної відповідальності за вчинення військових злочинів. *Юридична наука*. 2011. № 4-5. С. 141–149.
6. Байда А., Склезь О. Основні проблеми кваліфікації злочинів, вчинених в умовах воєнного стану. *Молодий вчений*. Одеса, 2019. № 4 (68). С. 112–116.
7. Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 308–317.
8. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за окремі військові злочини : Закон України від 12.02.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-19>.
9. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 9-е вид., перероб. та доп. Київ : Юрид. думка, 2012. 1316 с.
10. Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность :

монограф. Харків : Вища шк., 1982. 160 с.

11. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

12. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10 жовтня 1993 року № 3543-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>.

13. Ониськів А. М. Бойова обстановка як кваліфікуюча ознака військових злочинів. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 185–195.

14. Вартилецька І. А., Шармар О. М. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та особливого періоду. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1 (15). С. 191–206.

15. Демидова Л. М. Кримінально-правова оцінка умов воєнного стану та періоду збройного конфлікту при кваліфікації державної зради. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 28. С. 79–88.

16. Шаблистий В. В., Уваров В. Г. Про нерецидивний кримінальний проступок в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 16–21.

Надійшла до редакції 02.03.2023

References

1. Anisimov, H. M., Dziuba, Yu. P., Kasyniuk, V. I. (2011) Zlochynty proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby (viiskovi zlochynty) [Crimes against the established order of military service (military crimes)] : navch. posib. / za red. M. I. Panova. Kharkiv : Pravo, 184 p. [in Ukr.].

2. Kasko, T. Yu. (2014) Kvalifikuiuchi oznaky dezertyrstva [Qualifying signs of desertion]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Issue 73, pp. 532–537. [in Ukr.].

3. Nakonechna, I. (2016) Kvalifikuiuchi y osoblyvo kvalifikuiuchi oznaky zlochyntiv za kryminalnym zakonodavstvom okremykh postradianskykh derzhav [Qualifying and especially qualifying features of crimes under the criminal legislation of certain post-Soviet states]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 1, pp. 73–79. [in Ukr.].

4. Bodaievskiy, V. P. (2013) «Voiennyi stan», «boiova obstanovka» ta «chas perebuvannia na viiskovii sluzhbi» yak osoblyvi obstavyny chynnosti kryminalnoho zakonu shchodo viiskovykh zlochyntiv u chasi [«Martial law», «combat situation» and «time in military service» as special circumstances of the validity of the criminal law regarding war crimes during]. *Uchynnye zapiski Tavricheskogo natsyonalnogo universyteta im. V. I. Vernadskogo. Seriya “Yuridicheskiye nauki”*. No 2, pp. 180. [in Ukr.].

5. Karpenko, M. I., Cherednyk, V. M. (2011) Istorychni aspekty kryminalnoi vidpovidalnosti za vchynennia viiskovykh zlochyntiv [Historical aspects of criminal responsibility for committing war crimes]. *Yurydychna nauka*. N0 4-5, pp. 141–149. [in Ukr.].

6. Baida, A., Sklez, O. (2019) Osnovni problemy kvalifikatsii zlochyntiv, vchynenykh v umovakh voiennoho stanu [The main problems of the qualification of crimes committed under martial law]. *Molodyi vchenyi*. № 4 (68), pp. 112–116. [in Ukr.].

7. Vozniuk, A. A. (2022) Voiennyi ta nadzvychainyi stan yak obstavyny, shcho vplyvaiut na kvalifikatsiiu kryminalnoho pravoporushennia abo pryznachennia pokarannia [Martial law and state of emergency as circumstances affecting the qualification of a criminal offense or the imposition of punishment]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 6, pp. 308–317. [in Ukr.].

8. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za okremi viiskovi zlochynty [On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding increased liability for certain war crimes] : Zakon Ukrainy vid 12.12.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-19> [in Ukr.].

9. Melnyk, M. I., Khavroniuk, M. I. (2012) Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. 9-e vyd., pererob. ta dopov. Kyiv : Yuryd. dumka, 1316 p. [in Ukr.].

10. Panov, N. I. (1982) Sposob soversheniya prestupleniya i ugolovnaya otvetstvennost [The method of committing the crime and criminal liability] : monograf. Kharkiv : Vyshcha shk., 160 p. [in russ.].

11. Pro obronu Ukrainy [On the defense of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 06.12.1991. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>. [in Ukr.].

12. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu [On mobilization training and mobilization] : Zakon Ukrainy vid 21.10.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>. [in Ukr.].

13. Onyskiy, A. M. (2016) Boiova obstanovka yak kvalifikuiucha oznaka viiskovykh zlochyntiv [Combat situation as a qualifying feature of war crimes]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 3, pp. 185–195. [in Ukr.].

14. Vartyletska, I. A., Sharmar, O. M. (2021) Osoblyvosti kvalifikatsii kryminalnykh pravoporushen, vchynenykh v umovakh voiennoho stanu ta osoblyvoho periodu [Peculiarities of the qualification of criminal offenses committed under martial law and a special period]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. № 1 (15), pp. 191–206. [in Ukr.].

15. Demydova, L. M. (2014) Kryminalno-pravova otsinka umov voiennoho stanu ta periodu zbroinoho konfliktu pry kvalifikatsii derzhavnoi zraady [Criminal law assessment of the conditions of martial law and the period of armed conflict in the qualification of treason]. *Pytannia borotby zi zlochyntstiu*. Issue 28, pp. 79–88. [in Ukr.].

16. Shablysty, V. V., Uvarov, V. H. (2022) Pro neretsydyvnyi kryminalnyi prostupok v umovakh voiennoho stanu [About a non-repetitive criminal offense under martial law]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2, pp. 16–21. [in Ukr.].

ABSTRACT

Pavlo Tkachenko. Criminal-legal characteristics of qualifying signs of leaving a military unit or place of service. The Institute of Criminal and Legal Characteristics, in particular with regard to the voluntary abandonment of a military unit or place of service, investigates and determines the following issues raised before it, namely, objective and subjective features of the composition of the crime, the issue of criminal responsibility, and the specifics of the subject of the criminal offense. In addition, in its content, the criminal law characteristic examines the qualifying features as an integral part of the component. In this way, this scientific work highlights the actual problems of the qualifying signs of voluntary abandonment of a military unit or place of service (Article 407 of the Criminal Code of Ukraine – hereinafter the Criminal Code of Ukraine), as a substantive element of the criminal-legal characterization of crimes against the established order of military service. Qualifying features of the crime and its features are determined. Based on the analysis of the current legislation of Ukraine, attention is focused on determining the expediency of applying aggravating circumstances to some parts of the crime. At the same time, based on the results of the study, the positions of leading legal scholars were analyzed on the issues of determining the qualifying signs of voluntarily leaving a military unit or place of service. An exclusive list of qualifying features, such as those regulated in separate parts of the corresponding article, is provided.

Definitions of the main concepts contained in the structure of qualifying features, namely «special period», «martial law» and «combat situation», in particular the place of consolidation of the latter at the legislative level and in the light of criminal law, are given. The opinions of scientists regarding the interpretation of certain concepts and the application of the latter in the criminal-legal characteristics of the voluntary abandonment of a military unit or place of service through the prism of scientific research are presented. The qualifying feature of committing a crime in the conditions of a special period is studied in detail, in particular as a circumstance that aggravates the punishment. The need to improve the legislation regarding the definition of some constructions is emphasized.

Keywords: *qualifying features, criminal-legal characteristics, war crimes, crimes against the established order of military service, voluntary abandonment of a military unit or place of service, martial law, special period.*

УДК 342.951

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-442-446

Анастасія ЧЕПІЖКО©

ад'юнкнт

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД НАДАВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДОЗВІЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Досліджено окремі проблемні питання щодо сприймання й урегулювання міжнародного досвіду розвинених країн світу по використанню досвіду наданні адміністративних послуг у сфері ліцензуванню об'єктів дозвільної системи. На сьогодні це питання все більше набуває актуальності в нашій державі, адже наша країна, наше суспільство свідомо ухвалило дуже важливе рішення в розвитку та євроінтеграції. Нині в Україні відбуваються значні зміни та нововедення у сфері адміністративних послуг. Потреба у змінах є цілком очевидною: повномасштабна війна на території України, довгі черги, нескінченні відвідування чиновницьких кабінетів, численні платежі невідомо з яких підстав – все це добре знайомо кожному з нас. Нашою державою забезпечується спроба перейти на новий рівень відносин між громадянином та державою, що передбачає зручні умови отримання адміністративних послуг та свідомий внесок досвіду інших країн світу.

Ключові слова: *міжнародний досвід, ліцензування вогнепальної зброї, вогнепальна зброя, зброя, надання адміністративних послуг.*

© А. Чепіжко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7395-9541>

chepishko19949@gmail.com